

Turopoljski plemići Krupići u Zagrebu

Predavanje u Društvu Zagrepčana 18. V. 1937.

Među turopoljskim plemićima odlična mjesta zapremaju i Krupići. Najstariji nam poznati pred Krupića bio je Benko sin Petra iz Mlake, kojega isprave spominju već god. 1402. Sve do godine 1454. ne spominju isprave toga Benka s obiteljskim imenom Krupić, akoprem je izvjesno da je Benko Krupić istovjetna osoba sa Benkom sinom Petra iz Mlake.

God. 1454. isti Benko Krupić nosi i drugo ime: Zrinščak i bio je zet Gjure Lackovića iz Mlake. Spominje se kao sin Petra Zrinščaka. Po ovom drugom imenu Zrinščak mogli bi nagovještati, da je po ocu doseljenik iz Zrina, što u ostalom nije nemoguće, jer znamo, da su se mnogi plemići i neplemići sklonuli u Turopolje. Pa tako je vjerojatno da je Benedikt sin Petra Zrinščaka priženio se Lackovićima u Mlaku (Vel. Mlaka).

Benedikt Krupić Zrinščak morao je umrijeti u visokoj starosti, jer ga isprave spominju sve do god. 1487.

Ne znam odakle bi se dalo izvesti porijeklo imena Krupić. Nije li to ime u vezi s bosanskom Krupom, koja je niže Zrina? Nije li bio to čovjek krupnoga tijela i dobio nadimak »Krupić«. Dok su to nađanja, izvjesno je, da je Krupić bio plemić, i kao takav vršio je razne turopoljske službe, a potomci njegovi dovinuli su se i županske časti u Turopolju. Poznat nam je i grb njihov: u štitu ruka sa mačem, okrenuta na lijevo, kako nam to svjedoči pečat iz godine 1554.

Nije naša zadaća, da pratimo ovdje rodopis Krupića, već ćemo se osvrnuti samo na Krupiće, koji su se naselili u Zagrebu i postali zagrebački građani.

Po prvi puta susrećemo ime Krupić u Zagrebu g. 1559. Bio je tu Stjepan Krupić službenik (»servitor«, ne »servus«) gradskoga suca Matije Slatinskoga, (Zalathnoky), s kojim je jašio u Beč u gradskom poslu, da izvojuje nešto kod kralja protiv prevelikoga odmjerenoga poreza (taksa). Dakako, da je sudac nosio sobom darove i to tri kunovske kože za kancelara Ivana Olaha, a četiri za vrhovnoga komornika ugarske komore.¹⁾

God. 1566. spominju isprave Matiju Krupića, zlatara i građanina zagrebačkoga, koji je vodio parnicu sa Benkom Šiškom zbog neke kuće, koje je polovina pripadala njegovoj materi Ani Bele. Gradski je sud odredio, da Šiško plati Krupiću za tu polovinu kuće 12 for i 50 denara, za polovinu vrta 4 for i 25 denara, a za neki vrč 4 i po lota srebra. Još se tu

¹⁾ Spomenici grada Zagreba: XIII. 69.

radilo i o nekom vinogradu, koji je kupila Krupićeva mati i očuh njegov Matija Zakalić.²⁾

U kakovom je svojstvu Matija Krupić bio sa spomenutim gore Stjepanom ne može se ustanoviti. Možda je to bio Matijin otac. God. 1571. spominje se isti Matija u parnici, koju je vodio Ivan Kovač Blažeković protiv gradske općine zbog lišenja časti gradskoga suca.³⁾

Slijedeće godine 1572. javlja se u Zagrebu Petar Krupić, koji je također bio zlatar i građanin te je bio izabran za gradskog vijećnika.⁴⁾ Isti je također g. 1578. i 1581. izabran gradskim prisežnikom.⁵⁾

Spomenuti zlatar Matija Krupić, mora da je bio vrlo poštovana osoba u Zagrebu, jer god. 1576. je jednostavno bio izabran gradskim sucem, nu nije mu bilo sudjeno, da tu odličnu čast duго obnaša, jer je 21. novembra iste godine umro. Odmah slijedeći dan je izabran na njegovo mjesto Ivan Blažeković, kovač.⁶⁾

Rodbinska veza između Petra i Matije ne može se ustanoviti. Moguće su bili braća.

Petar Krupić, zlatar bio je dosta imućan čovjek, te je kupovao razne nekretnine u Zagrebu. On je imao za ženu Doru od roda Tomašića. S njome kupi 30. januara 1570. kuću u Zagrebu od Uršule udove Andrije Skoleka, bivšega gradskoga suca, a po drugi put udane za plemića Mihajla Valunića iz Kravarskoga, koja je kod ove prodaje zastupala i svoju djecu iz prvoga braka Mirka i Jelenu. Za kuću, koja je bila dijelom zidana dijelom drvena sa podzemnim podrumom, a do nje još građanski funduš platio je Krupić 90 ugar. for. Kuća je imala ove međaše: s istočne strane gradski zid i građanski funduš Nikole Zlatara, koji je u to vrijeme tek postao građanin zagrebački, sa sjevera građanski funduš Magdalene udove Marka Tutovića, a sa zapadne strane građanski funduši nasljednika Gjure Mrzloklepa i Krsta Brodnika, isluženih gradskih prisežnika, dok je s južne strane bila gradska ulica.⁷⁾

Po ovim međašima teško je ustanoviti mjesto, gdje je ova kuća stajala. Iz drugih kasnijih okolnosti, mogli bi naslućivati, da je ta kuća stajala negdje, gdje danas stoje kuće s južne strane Kamenite ulice te istočne strane Habledićeve ulice. U ovoj kupoprodajnoj ispravi naziva se Krupić plemićem i starim prisežnikom (senior iuratus).

Na 5. februara 1578. održan je u Zagrebu sabor, na kojem je u čast bansku svečano uveden Krsto Unđnad, a podbanom imenovan Stjepan

²⁾ Isto XIV. 366.

³⁾ Isto XV. 93.

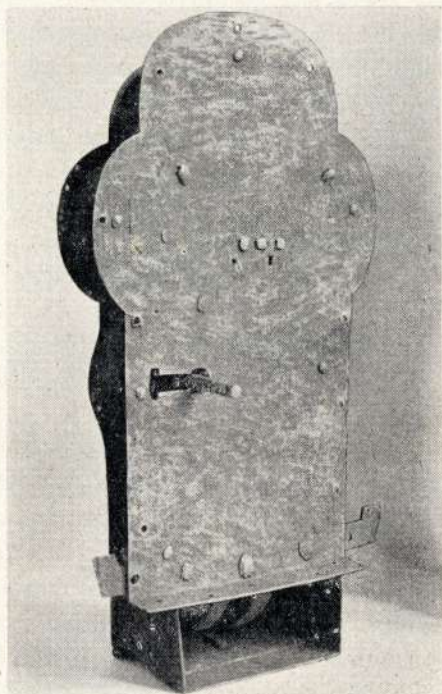
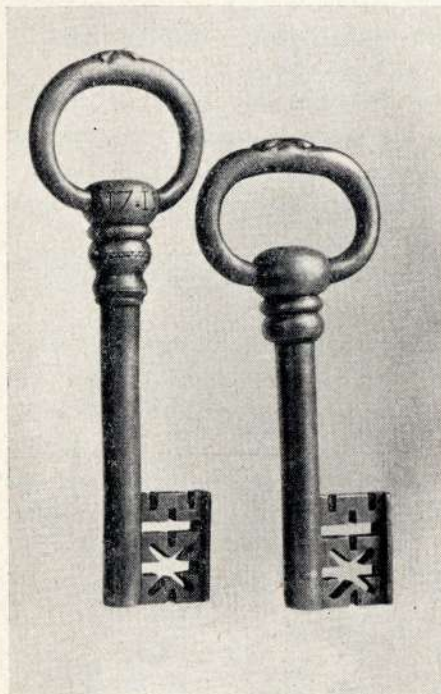
⁴⁾ Isto XIV. 226.

⁵⁾ Isto XIV. 244—251.

⁶⁾ Isto 236—239.

⁷⁾ Isto XV. 71.

Gregorijanec, gospodar tvrdoga Medvedgrada. Poslije obavljenih svečanosti, ostao je podban Gregorijanec u gradu, možda u gostima, dok je u gradu stražarila carska vojska, kojom je zapovjedao potkapetan Bartol Pernhart. Za gradska Kamenita vrata imao je tad brigu zlatar Petar Krupić, koji je negdje blizu ovih imao svoju kuću i čuvao ključeve od ovih gradskih vratiju.

Ključevi i brava Kamenitih vratiju iz 17 stoljeća. Izvor u Arh. muzeju.

Oko deset sati u noći dođe Gregorijanec sa svojim slugama i u pratnji potkapetana Pernharta pod Kamenita vrata želeći izići iz grada. Prizvan Krupić dođe odmah da otvori vrata, nu Gregorijanec navali na njega, pogrdi ga »da je kurvin sin« i obasu ga drugim pogrđnim riječima. Odmjeri mu nekoliko zaušnica i obori ga o zemlju, te ga uze nemilice lupati i čupati mu kosu. U to priskoči jedan Gregorijančev sluga, pa prihvativši ga za kosu htjede ga udariti ručnom sjekiricom, i bio bi ga udario, da nije sam Gregorijanec viknuo »dosta je«. Na tu buku dotrčalo je pod Kamenita vrata mnogo ljudi, tako zapovjednik straže Ivan Vurev, vojnici Krsto Majdez, Krsto Brodnik, Ivan Radović, meštar topništva Andrija Frajsleben, Mato Salinger, Simon Zompner, Sigmund Jerebić, Mihalj Holcinger, računovođa vojnog živeža. Među ostalima bilo je nekoliko Turopoljaca i drugih raznih plemića i predijalaca.

Protiv Gregorijanca, dakako da nije podigao tužbu samo Krupić, već i cijela gradska općina, jer to nasilje bilo je povreda »salvus conductus-a«, koji je proglašen za vrijeme sabora, i slobostina gradskih i časti plemićke, lično Krupičeve.

Povedena je istraga, koju je provadao kanonik Blaž Gjurjak, kao svjedočanstvo kaptola zagrebačkoga i Ladislav Imprić Jamnički, kao kraljev povjerenik.

Na 9. juna 1579. preslušano je 55 svjedoka, od kojih su mnogi bili očevici toga nasilja, dok su drugi iskazali, da su čuli o tom pripovijedati. Tako je kanonik Antun Vramec iskazao, da mu je sam Gregorijanec pripovijedao, da je čuškao Krupića, i to radi toga, što ga je zimi morao dugo čekati dok je Krupić došao.⁸⁾

Ogorčenost u gradu bila je velika protiv Gregorijanca, jer ne samo, da je inače činio nasilja općini i građanima te kmetovima gradskim, on je često lemao i građane, tako i Matiju Vernića, »meštra građana« ili »dekana gradskoga« te nekoga Slivarića, kojega je izlemao na Kaptolu.⁹⁾ Branio je građanima i sječu drva u gradskoj šumi na Medvednici i drugo.

Zbog svega toga tjerala je gradska općina parnicu pred kraljevskim sudom (kurijom) i zatjeraše Gregorijanca u veliki škripac. Svađje se je naglašivalo nasilje učinjeno po Gregorijancu i povreda »salvus conductus-a«.

Tek god. 1584. dođe posredovanjem Gašpara Alapića i vel. prepošta Nikole Mikaca, podbana Ivana Zabočkoga i dikatora Mihalja Vurnovečkoga do pomirenja. To pomirenje je sklopljeno pred zagrebačkim Kaptolom 23. oktobra. Među zastupnicima gradske općine bio je prisutan i prisežnik gradski Petar Krupić. Obje stranke, gradska općina i Gregorijanec zaboravljaju sve uvrede i nasilja, među kojima se spominje i uvreda nanesena i Krupiću. Gregorijanec zadovolji gradskoj općini s pogledom na kmetove u Gračanima i uživanje Medvedgradskih šuma i obeća platiti parbene troškove od 500 for.¹⁰⁾

God. 1579. 3. februara kupio je Petar Krupić sa ženom svojom Dorom od Pavla Dumovića iz Granešine za 35 for. vinograd sa klijeti i neku šumicu, što je bilo negdje oko potoka Jelenovca u Zagrebu. Istoga dana kupio je Krupić sa ženom svojom od Kate udove Gašpara Songovića jedan vrt u Zagrebu za 8 for., svakako izvan gradskih zidina.¹¹⁾

Godine opet 1585. 31. januara kupi Krupić sa ženom svojom neke zemlje od zlatara Gjure Lovrekovića u Jelenovcu.¹²⁾

⁸⁾ Isto XVI. 203—214.

⁹⁾ Isto XV. 275—276.

¹⁰⁾ Isto XV. 279.

¹¹⁾ Isto XV. 192—193.

¹²⁾ Isto XV. 284.

Petar Krupić kao zlatar pripadao je zlatarskom, cehu, u kojem je bio i Milan Milovnić. Da lakše žive bavili su se i trgovinom, što nije bilo po volji njihovom cehu, koji ih uze u tom smetati. Obadvojica se potužiše nadvojvodi Ernstu, koji je zastupao kralja, brata svoga, dok je izbivao iz države. Odlučno naloži 27. novembra 1589. gradskom magistratu, da ih zaštiti od ceha i da mogu u svoju korist trgovati. Prijepis toga dao je magistrat cehu zlatara, bravara i nožara.¹³⁾

Petar Krupić imao je samo jedno nam poznato dijete i to Anu, koja se god. 1591. spominje kao supruga Stjepana literata Zemčina, Kantorić zvanoga.¹⁴⁾ God. 1611. bila je već po drugi puta udata za Vuka Švajnpeka, plemića. Ana Krupić kći pokojnoga Petra Krupića srebrnara »rođena od pl. gospođe Doroteje Tomašić, žena plemenitog Vuka Švajnpeka.« Ona je te godine vodila parnicu protiv Gjure Mihlovića zbog nekih predmeta ostavine Petra Krupića, koje je pokupio očuh Ane Krupićeve Ivan Mihlović: jedan oklop, talar novi od granat-sukna sa srebrnim pucetima i kopčama, slične hlače također sa srebrnim kopčama, šubara od granat-sukna optočena lisičjim krznom ukrašena srebrnim pucetima, drugi oklop, halja, hlače od škarlat-sukna (karasia) u vrijednosti od 125 for., još neko srebro i zlato vrijedno 100 for., koje je Ivan Mihlović rastopio. Još je tu bilo predmeta iz majčine ostavštine.¹⁵⁾ To su posljednje vijesti o obitelji Krupić u Zagrebu.

Dora Krupićeva u romanu Augusta Šenoe, nepoznata je u raspoloživim dokumentima.

¹³⁾ Isto 632.

¹⁴⁾ Isto 380.

¹⁵⁾ Kukuljević: Izvatci iz zametnutih gradskih protokola.

Priredio: Viktor Kučinić

(Nastavak 2.)

PUČKI TRIBUN GREGORIJE TEPEČIĆ ILI PROPAST GRIČKE DEMOKRACIJE GOD. 1622

Slobodni prikaz historijske rasprave Vjekoslava Klaića:

»Statut grada Zagreba od god. 1609 i reforma njegova godine 1618«

GRIČ NAKON SELJAČKE BUNE.

Iza ugušenja seljačke bune g. 1573. te izvršene strašne inkvizitorske osude nad nesretnim vođom Matijom Gubcem i njegovim suborio-